

Дмитро РУБАН,

аспірант кафедри парламентаризму,

Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

вул. Володимирська, 60, м. Київ, 01033, Україна,

e-mail: dinaz11@ukr.net

ORCID ID: 0000-0001-9724-1377

РОЗВИТОК МІСЦЕВОЇ ДЕМОКРАТІЇ В СИСТЕМІ РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Рубан Д. Розвиток місцевої демократії в системі реформування публічного управління. *Вісник економіки*. 2023. Вип. 1. С. 153–165. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.01.153>

Ruban, D. (2023). Rozvytok mistsevoi demokracji v systemi reformuvannia publicлноho upravlinnia [Development of local democracy in the system of reforming public administration]. *Visnyk ekonomiky – Herald of Economics*, 1, 153–165. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.01.153>

Анотація

Вступ. Багатогранність процесів реформування публічного управління визначає актуальність проведення комплексного дослідження процесів розвитку місцевої демократії як одного з головних напрямків. Основними акцентами наукових досліджень розвитку системи публічного управління та місцевого самоврядування є ідентифікація головних проблем та перешкод, урахування пріоритетів євроінтеграції та процесів євроінтеграції.

Мета статті – осмислення змісту понять «демократія», «місцева демократія» з позицій формування системних умов для їх поширення у світі та забезпечення повноцінного розвитку місцевої демократії в Україні.

Методи. Для досягнення поставленої мети використано такі методи: історичного аналізу, синтезу, аналогій – для дослідження понятійного апарату; аналізу, групування та табличний методи – в процесі відстеження процесів поширення демократії та її ресурсного забезпечення розвитку місцевої демократії.

Інформаційну базу дослідження формують праці українських та зарубіжних науковців, звіти міжнародних аналітичних агенцій, вітчизняне законодавство.

Результати. Розкрито підходи до розуміння та визначено співвідношення понять «демократія», «місцева демократія» як основи сучасних концепцій розвитку суспільства. Акцент зроблено на систематизації базисних положень

концепції місцевої демократії. Проаналізовано процеси поширення демократії у світі відповідно до типології країн за рівнем розвитку демократії. Досліджено структуру державних витрат за рівнями управління. Проведено групування країн відповідно до розподілу витрат між рівнями публічного управління. Розкрито особливості розвитку місцевої демократії в Україні відповідно до основних проблем та викликів, спричинених війною.

Перспективи. Подальші дослідження мають бути спрямовані на дослідження процесів розвитку місцевої демократії в контексті забезпечення післявоєнного відновлення регіонів України та виконання завдань щодо забезпечення прискореної інтеграції в ЄС. У цьому контексті важливо глибоко вивчити досвід країн ЄС та напрацювання інструментарію реалізації стратегічних завдань відповідно до особливостей України.

Ключові слова: демократія, місцева демократія, місцеве самоуправління, публічне управління, державні витрати, рівні управління, виклики.

Формули: 0, рис.: 0, табл.: 2, бібл.: 22.

Dmytro RUBAN,

graduate student of the department of parliamentarism,
Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service,
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Volodymyrska st., 60, 01033, Kyiv,
e-mail: dinaz11@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-9724-1377

DEVELOPMENT OF LOCAL DEMOCRACY IN THE SYSTEM OF REFORMING PUBLIC ADMINISTRATION

Abstract

Introduction. *The multifaceted nature of the processes of reforming public administration determines the relevance of conducting a comprehensive study of the development processes of local democracy as one of the key directions. Among the main focuses of scientific research on the development of the system of public administration and local self-government is the identification of the main problems and obstacles, taking into account the priorities of European integration and the processes of European integration.*

Purpose. *The purpose of the study is to understand the meaning of the concepts “democracy” and “local democracy” from the standpoint of forming systemic conditions for their spread worldwide and ensuring the full development of local democracy in Ukraine.*

Methods. *To achieve the goal, the following methods were used: as a historical analysis, synthesis, and analogies - for the study of the conceptual apparatus; analysis, grouping, and tabular methods - in tracking the processes of the spread of democracy and its resource provision for the development of local democracy.*

The works of Ukrainian and foreign scientists, reports of international analytical agencies, and domestic legislation form the research information base.

Results. *Approaches to understanding are revealed, and the relationship between “democracy” and “local democracy” as the basis of modern concepts of social development*

is determined. Emphasis is placed on the systematization of the basic provisions of the concept of local democracy. The processes of the spread of democracy in the world are analyzed according to the typology of countries according to the level of development of democracy. The structure of government expenditures by levels of management was studied. Countries are grouped according to the distribution of costs between levels of public administration. The peculiarities of the development of local democracy in Ukraine are revealed under the main problems and challenges caused by the war.

Prospects. *Further research should investigate the development processes of local democracy in the context of ensuring the post-war renewal of Ukraine's regions and the fulfillment of tasks to ensure accelerated integration into the EU. In this context, an in-depth study of the experience of EU countries and the development of tools for the implementation of strategic tasks following the peculiarities of Ukraine are essential.*

Keywords: *democracy, local democracy, local self-government, public administration, public expenditure, levels of administration, challenges.*

Formulas: 0, **fig.:** 0, **table:** 2, **bibl.:** 22.

JEL classification: H70; P35.

Постановка проблеми. Основний ціннісний пріоритет реформування публічного управління в Україні – це демократизація суспільного життя, що потребує теоретико-методологічного обґрунтування, комплексності й послідовності реалізації заходів. Децентралізація публічної влади відбувається за допомогою демократизації всієї управлінської системи. Для цього необхідно розвивати інститути громадянського суспільства та активно залучати громадян до управління громадами, територіями та країною загалом.

Найбільш динамічні та системні трансформації відбуваються на місцевому рівні і саме від їхньої ефективності залежить утвердження демократичної системи в країні.

Українська демократія відносно молода і їй загрожує відхилення від поступального розвитку, а отже, вона потребує зміцнення демократичного потенціалу, що має забезпечити незворотність процесів надалі. Демократія доволі крихка в масштабах однієї країни, тим більше у глобальних вимірах. Демократичні перетворення в Україні стали причиною військової агресії Росії. Відповідно ефективну демократичну систему, яка забезпечує зростання економічного добробуту населення, також можна вважати умовою збереження цілісності та незалежності нашої країни в майбутньому. Відповідно демократизація в сучасну епоху – це також складний процес, який потребує суттєвих зусиль для збереження та поширення.

Динамічний розвиток місцевої демократії в Україні розпочався лише в 2014 р., коли впроваджували реформу з децентралізації. Згідно з нею передбачено насамперед розширення можливостей для місцевих мешканців щодо здійснення управління на рівні територіальних громад. Короткий термін розбудови місцевої демократії також актуалізує дослідження понятійно-категоріального апарату в галузі і опрацювання інноваційних практик публічного управління на рівні місцевих органів влади, сформованих на основі принципів демократизації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання реформування публічного управління, в т. ч. з акцентом на розвитку місцевої демократії, досліджують як

українські, так і зарубіжні вчені. Зазначимо основні напрями наукового опрацювання вказаної теми дослідження.

Перший напрямок присвячений ідентифікації головних проблем публічного управління, на вирішення яких мають бути спрямовані реформи. У праці [1] науковці вказують, що основні проблеми, на які мають бути спрямовані реформи у сфері публічного управління, – це дисбаланс у розподілі повноважень між органами публічної влади, переважання елементів авторитаризму та ієрархічних зв'язків у публічній владі, непрозорість та проблеми її відкритості. Основою вирішення вказаних проблем є демократизація, яка через прозорість та підзвітність, залучення громадян визначить системні зміни суспільства. Дещо іншу проблему в процесах реформування публічного управління порушує Г. Старикова [2], яка зазначає, що механізм взаємодії влади й суспільства поки що недосконалий.

Другий напрямок порушує питання щодо узагальнення зарубіжного досвіду розвитку системи публічного управління та місцевого самоврядування з акцентом на пріоритетах євроінтеграції. У праці [3] на основі вивчення зарубіжного досвіду визначено основні напрями реформування публічного управління. Науковець зазначив, що реалізація концепції модернізації управлінської діяльності на місцевому рівні передбачає: по-перше, розробку відповідних стратегій, які можуть розглядатися як універсальні соціальні технології розвитку окремих територіальних громад; по-друге, реформування публічного управління на місцевому рівні має спиратися на ідею розвитку самоорганізації населення. Так, Г. Б. Сабурова [4] зазначає, що основна вимога до нової базової моделі системи публічного управління – це забезпечення дотримання принципу системності та координації вчинення певних заходів.

Важливим напрямом дослідження реформування публічного управління є вплив євроінтеграції. Так, К. О. Нестеренко та М. О. Богатирьова [5] виокремили комплекс чинників, які потрібно враховувати в процесі імплементації принципів публічного управління ЄС, зокрема: європейські структури та інституції, державні та галузеві політики, наднаціональне законодавство, соціально-психологічні артефакти, цінності, норми й правила, історичні та культурні традиції, євроінтеграційний досвід інших країн.

Третій напрямок розглядає процеси демократизації публічного управління. Ключовий вектор реформування системи публічного управління – це демократизація на різних рівнях: як на загальнодержавному та регіональному рівнях, так і на місцевому.

Згідно з висновками Р. Кетчама, нерівномірний шлях розвитку демократії потребує [6] заходів, що необхідні для її укріплення та поширення. Ч. Гобсон [7] зазначав, що між демократією як ідеалом і демократією як реальністю завжди буде прірва. Водночас це має мотивувати до подальшого розвитку та розширення демократії, а також зумовлювати усвідомлення складності виконання такого завдання.

У праці [8] акцентовано на розвитку компетентностей посадовців у контексті забезпечення демократизації публічного управління.

З огляду на те, що головне питання формування ефективної моделі публічного управління – це перерозподіл повноважень між рівнями публічної влади, то очевидна проблема повноцінної передачі повноважень на рівень місцевого самоврядування та формування системи місцевої демократії.

Окреслене коло проблем реформування публічного управління в контексті розвитку місцевої демократії потребує осмислення з позицій посилення власне демократичних механізмів та інститутів.

Мета статті – дослідження основних положень розвитку місцевої демократії в контексті забезпечення реформування публічного управління.

Відповідно до поставленої мети у статті вирішуються такі основні завдання:

- узагальнити теоретичний базис розвитку місцевої демократії;
- проаналізувати рівень стійкості процесів демократизації у світі;
- визначити стратегічні пріоритети розвитку місцевої демократії в рамках загальної реформи публічного управління в Україні після війни.

Виклад основного матеріалу. Слово «демократія» походить від грецьких слів «demos», що означає народ, і «kratos» – влада. Така морфологія поняття дає можливість розглядати демократію як «владу народу», тобто це форма правління, яка визначається волею народу [9].

Демократія виявилася найбільш стабільною політичною формою організації суспільства сучасної епохи [10].

Демократія як форма суспільного самоврядування має багато переваг порівняно з іншими формами управління державою.

Так, Р. Танг та Ш. Танк [11] вважають, що перевагою демократії є створення умов для зростання за допомогою інновацій. Захищаючи свободу, демократія захищає права кожної зацікавленої особи здійснювати інновації, що забезпечує постійний прогрес.

З іншого боку, П. Смірнов [12] зазначає, що уявлення про демократію як кінцеву цінність, наявність якої забезпечує мир і добробут на Землі, не мають повної підтримки у світі, оскільки не у всіх країнах вважають, що власне людина та її права – це найвища цінність. З огляду на це в сучасному світі досі немає згоди щодо основних загальнолюдських цінностей.

У багатьох розвинених країнах демократія стала основою економічного добробуту. Тобто через демократизацію забезпечується економічне зростання, що сприяло формування спільних цінностей та подальшого розвитку демократії.

Однак іншу модель розвитку суспільства демонструє світу Китай, який забезпечив зростання рівня життя населення без демократії і на сучасному етапі не ставить за мету її розвиток. У цьому контексті Китай може бути прикладом для багатьох інших країн, які вагаються щодо формування демократичного суспільства. Відповідно демократію не можна розглядати як завершений процес чи остаточний стан. Вона постійно розвивається і водночас перебуває під загрозою.

Саме тому у праці [7] вважають, що демократія неповна. Певні напруження, протиріччя та невідповідності іноді можна вирішити, звузити, але їх ніколи не можна повністю подолати. Дійсно, якщо демократія завжди «попереду», якщо вона існує в незавершеній формі, то більш доречно говорити про демократизацію, а не про демократію. Демократія набагато тонша, витончена, а отже, більш вразлива політична система, ніж ми уявляємо [13].

З огляду на вищезазначене завдання демократичних систем – це зміцнення спроможності та стабілізація демократії, що називається демократичною консолідацією [10].

Ліберальна демократія як стандарт сучасної демократії розглядається як модель успішного правління та система, яка сприяє розвитку суспільства в усіх його сферах, система, де громадяни відчують себе в безпеці, захищені, залучені і їх поважають [10].

Ще більш важливим аспектом реалізації концепції демократії є реалізація такої форми демократії як місцева демократія. Згідно з базовим принципом Ради Європи справжня демократія неможлива без демократії на місцевому рівні.

Місцева демократія – це самоврядування міст, селищ, сіл і районів демократичними засобами – як правило, але не тільки через обраних мерів, ради та інших місцевих посадових осіб [14].

Місцеву демократію розуміють як з позицій установ місцевого самоврядування, так і з позицій діяльності громадянського суспільства [15]. Уряд – це лише важливий елемент системи. Однак центральне місце у концепції місцевого управління займає забезпечення у всіх процесах громадянської участі – громадських організацій, асоціацій, підприємств, районних комітетів тощо.

В ідеалі місцева влада та громадянське суспільство працюють разом у взаємодоповнюваних відносинах, щоб визначити проблеми та знайти інноваційні рішення.

Багатогранність поняття «місцева демократія» розглядається в праці [16] як теоретико-правова характеристика управління, як форма самоорганізації громадян і як демократичний устрій на муніципальному рівні.

Концепція місцевої демократії охоплює положення, які регламентують [15; 17]:

– функції громадянства і громади – участь місцевої громади в управлінні є наріжним каменем сучасних уявлень про громадянство, оскільки це пряма форма демократії, за якої голоси звичайних людей можуть бути враховані найпростішим способом;

– процедури обговорення – демократія передбачає змістовний діалог, дебати та обговорення з метою вирішення проблем, які виникають у громаді;

– політичну освіту – місцева демократія сприяє «політичній освіті» громадян та усунення прірви між політичною «елітою» та членами громади;

– критерії ефективності урядування – демократія прагне зміцнити добрі відносини між громадянами, побудувати спільноту, яка самозабезпечена та має громадський дух;

– територіальні координати діяльності – місцева демократія поширюється лише на території адміністративно-територіальної одиниці (громади);

– матеріально-фінансову основу діяльності органів місцевого самоврядування, яка формується тільки за рахунок комунальної (муніципальної) власності та місцевого (муніципального) бюджету.

Важливе питання – це роль місцевої демократії в системі публічного управління. Насамперед держава має бути зацікавлена у створенні ефективної місцевої демократії. Місцева влада в результаті децентралізації виконує значну частину функцій, які раніше виконувала держава. Водночас місцеву демократію не можна

розуміти як частину повноважень держави та державних установ на місцевому чи регіональному рівні, оскільки відрізняються і представництво, і ресурсна база, і відповідальність тощо.

Безумовно, в будь-якій демократичній системі на фоні розвитку місцевої демократії відбувається збереження влади на загальнодержавному рівні. Головні питання, які стосуються повноважень держави, це: державний суверенітет; загальнодержавний масштаб дії; спрямованість на першочергове виконання загальнонаціональних потреб; постійний правовий зв'язок населення через інститут громадянства; субординаційні відносини в середині державного апарату; наявність органів державного управління [17].

Важливим підтвердженням дослідження проблем збереження та розвитку демократії є її поширення у світі.

З 2006 р. у світі проводиться моніторинг демократії, який дає змогу здійснити зріз стану демократії у 165 країнах (табл. 1).

Таблиця 1

Індекс демократії, 2022

Типологія країн за рівнем розвитку демократії	Кількість країн		Частка країн, %		Частка від населення світу, %	
	2008	2022	2008	2022	2008	2022
Повні демократії	30	24	18,0	14,4	14,4	8,0
Демократії з недоліками	50	48	29,9	28,7	35,5	37,3
Гібридні режими	36	36	21,6	21,6	15,2	17,9
Авторитарні режими	51	59	30,5	35,3	34,9	36,9

Джерело: [18].

Згідно з даними табл. 1 демократія – не стійке явище, адже за останні 15 років зменшилась кількість країн та населення, у яких поширена повна демократія (сьогодні всього 24 країни). Водночас у світі навпаки – збільшилась кількість авторитарних режимів, а отже, частки населення, яке проживає в цих країнах. З огляду на це виникає не лише проблема поширення демократії, а й загроза її існуванню.

Так, у сучасних умовах викликом глобальній демократії є війна Росії проти України. Дії Росії довели, що захист національного суверенітету життєво важливий, без нього справжня свобода та демократія недосяжні. Аналітики з питань демократії, за результатами 2022 р., роблять висновок, що національний суверенітет – це основа свободи, демократії та громадянства, це принцип, який потребує відновлення. Світ опинився в ситуації, коли результат війни є важливий для демократії. З огляду на таку роль перемоги України не лише для неї самої, а й для поширення демократії у світі проведення системних реформ у сфері публічного управління набуває особливого значення. У процесі поширення демократії в нашій державі важливо не допускати помилок, у т. ч. внутрішніх проблем у системі публічного управління.

Важливим індикатором розвитку місцевої демократії може бути частка витрат у загальній структурі державних витрат за рівнями управління. Ця структура відображає пріоритети держави щодо реалізації принципів демократії (табл. 2).

Таблиця 2

Структура державних витрат за рівнями управління

Країна	Центральний уряд	Уряд штату	Місцевий рівень	Соціальна безпека	Місце в рейтингу Індексу демократії	Рівень розвитку демократії
Ірландія	90,5	0	9,5	0	8	повна демократія
Великобританія	79,2	0	20,8	0	18	повна демократія
Норвегія	67,9	0	32,1	0	1	повна демократія
Фінляндія	26,7	0	39,4	33,9	5	повна демократія
Чехія	65,5	0	27,4	7,1	25	демократія з недоліками
Польща	38,5	0	30,4	31,2	46	демократія з недоліками
Словаччина	48,4	0	17,6	34,0	43	демократія з недоліками
Латвія	46,1	0	24,5	29,4	38	демократія з недоліками
США (2019)	51,9	48,1	0	0	30	демократія з недоліками
Канада	36,6	39,8	17,5	6,2	12	повна демократія
Японія	15,5	0	34,5	50,0	16	повна демократія
Корея (2019)	46,5	0	35,7	17,8	24	повна демократія
Україна (2019)	59,4	0	40,6	0	0	гібридний режим

Джерело: розроблено автором за даними [18; 19].

Загалом у демократичних країнах має місце різна політика в сфері фінансової підтримки місцевої демократії. З урахуванням структури державних витрат за рівнями управління доцільно розглянути три групи країн:

– перша (Норвегія, Ірландія, Великобританія) – мають дворівневу систему реалізації публічного рівня на рівні центрального уряду та на місцевому рівні. Ці країни загалом мають порівняно найвищий рівень перерозподілу витрат центрального уряду;

– друга (Фінляндія, Чехія, Польща, Словаччина, Латвія, Японія), які мають дворівневу систему публічного управління з виокремленням ресурсів для адресного фінансування соціальної безпеки;

– третя (США та Канада), де державні витрати, крім загальнодержавного та локального рівня, мають значні витрати на регіональному рівні (рівень штатів, провінцій).

Реформування системи публічного управління в Україні розпочиналось з ратифікації в 1997 р. Європейської хартії місцевого самоврядування. Саме в Хартії

визначено основний принцип – право громадян на участь в управлінні державними справами. Також у 1997 р. ухвалено Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», який визначив базисні положення розвитку місцевої демократії. З початком реформи з децентралізації в Україні розроблено нормативні документи, основні серед яких такі: Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (2014), Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (2015), Закон України «Про засади державної регіональної політики» (2015). До війни в Україні розроблено Стратегію реформування державного управління України на 2022–2025 рр. та Державну стратегію регіонального розвитку на період до 2027 р., які передбачали синхронізацію українського планувального циклу із європейським.

Тенденції реформування публічного управління в Україні до війни полягали в європеїзації системи публічного управління, використанні новітніх технологій в управлінському процесі, розвитку електронного урядування та ін. [20].

Проблеми розвитку місцевої демократії в Україні до війни були спричинені такими обставинами:

- по-перше, система, яка функціонувала в країні тривалий час, базувалась на централізованій державній владі та не сприяла розвитку самостійності регіонів;
- по-друге, населення, незважаючи на позитивне сприйняття власне демократичних принципів, не має значного досвіду реалізації самоуправління на місцевому рівні і лише формус це бачення;
- по-третє, ресурсна база місцевої демократії, насамперед щодо фінансових ресурсів, потребує нарощування;
- по-четверте, рівень професійності кадрів місцевого управління не відповідає завданням та викликам сьогодення, а також потребує постійного моніторингу щодо корупційних дій.

Під час війни виклики у сфері місцевого самоврядування стали принципово іншими та масштабними:

- необхідність підтримки стійкості та життєдіяльності територіальних громад через знищення інфраструктури;
- релокація підприємств;
- наповнення бюджетів місцевого рівня;
- створення умов для соціалізації внутрішньо-переміщених осіб.

Держава адаптувала законодавство відповідно до умов [21; 22]. Так, зареєстровано та підготовлено до ухвалення 8 законопроектів, які стосувались функцій місцевих державних адміністрацій, комунальної власності та місцевих запозичень громад, інших. У 2023 р. заплановано запровадження інституту префектів – посадових осіб, які будуть здійснювати адміністративний нагляд на місцях.

У контексті забезпечення післявоєнного відновлення України, а також виконання умов інтеграції в ЄС сформульовано завдання, які потрібно вирішувати на рівні регіонів та громад.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Місцева демократія – це основа спроможності місцевих громад забезпечувати стійкий розвиток у

контексті реалізації їх інтересів, зокрема під час війни чітко виявилась важливість функціонування цих інститутів.

У зв'язку з війною в Україні місцеве самоврядування мало виконувати більш складні завдання порівняно з довоєнним періодом і переважно в таких ситуаціях місцева влада підтверджувала спроможність вирішувати проблемні питання.

З огляду на це в контексті перспектив розвитку місцевої демократії необхідно:

- по-перше, продовжити реформи з децентралізації щодо їх поглиблення;
- по-друге, забезпечити повноцінне виконання завдань ЄС у контексті досягнення відповідності реальних процесів функціонування місцевої демократії ключовим документам ЄС в частині прозорості, підзвітності, відповідальності;
- по-третє, перейти до розроблення стратегій розвитку територіальних громад з урахуванням післявоєнного стану та пріоритетності завдань;
- по-четверте, забезпечити ефективну співпрацю з муніципалітетами-партнерами з країн ЄС в частині підготовки та реалізації проєктів, спрямованих на вирішення проблем громади та підвищення рівня життя населення.

Література

1. Публічне урядування, права людини і демократія: регіональний зріз євроінтеграції : моногр. ; за заг. ред. М. В. Савчина. Ужгород : вид-во УжНУ «Говерла», 2015. 320 с.
2. Старикова Г. Демократизація публічного управління: регіональний аспект. *Аспекти публічного управління*, 2021. Том 9, № 5. С. 47–54.
3. Бережний В. О. Напрями реформування системи публічного управління в Україні. *Економіка та держава*. 2014. № 6. С. 161–164.
4. Сабурова Г. Б. Основні напрями розвитку системи публічного управління в Україні. *Публічне управління та адміністрування в Україні*. 2021. Вип. 21. С. 23–27.
5. Нестеренко К. О., Богатирьова М. О. Реформування публічного управління в Україні у контексті євроінтеграції. *Lex Portus*. 2019. № 6 (20). С. 52–65.
6. Ketcham R. The Idea of Democracy in the Modern Era. *University Press of Kansas*. 2004.
7. Hobson Ch. The Rise of Democracy: Revolution, War and Transformations in International Politics since 1776. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2015. 265 p.
8. Безена І. М. Демократизація публічного управління та інформаційно-медійний розвиток компетентностей його посадовців. *Держава та регіони*. 2019. № 3 (67). С. 27–32.
9. Democracy. URL: <https://www.coe.int/en/web/compass/democracy>
10. Krivokapić N., Gora C. Democracy in the modern age. *Political Science, Sociology*. 2019. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/DEMOCRACY-IN-THE-MODERN-AGE-Krivokapic-Udk/0dbb9fc85b40c8786fce39331d0fdeb2053c96af>
11. Tang R. and Tang Sh. Democracy's Unique Advantage in Promoting Economic Growth: Quantitative Evidence for a New Institutional Theory. *KYKLOS*, 2018. No. 4. P. 642-666.

-
12. Smirnov P. Future Of Democracy In The Modern World. Conference: XVIII ISA World Congress of Sociology. 2014.
 13. Ankersmit F. Political Representation. Stanford University Press, 2002. 266 p.
 14. Bulmer, E. (2017). Local democracy. International IDEA Constitution-Building Primer Local democracy. Stockholm: International IDEA.
 15. Democracy at the local level. The international idea handbook on participation, representation, conflict management and governance. International IDEA Handbook Series 4.2001.
 16. Pankratova V. Local democracy: theoretical and legal characteristics. *Reality of Politics*. 2022. 20. pp.99-108. DOI: <https://doi.org/10.15804/rop2022207>
 17. Трачук П. А. Місцеве самоврядування у системі публічної влади України. *Закарпатські правові читання*. 2017. Т. 1. С. 176–180.
 18. Democracy Index 2022 Frontline democracy and the battle for Ukraine. Economist Intelligence. 2023. 84 p.
 19. Government at a Glance 2021. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/governance/government-at-a-glance-2021_0aa564d3-en
 20. Решота О.А. Особливості розвитку публічного управління в Україні: сучасні тенденції та проблеми. *Державне управління*. 2020. № 3. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/39.pdf
 21. Місцеве самоврядування та реформа децентралізації в умовах війни. URL: <https://uplan.org.ua/analytics/mistseve-samovriaduvannia-ta-reforma-detsentralizatsii-v-umovakh-viiny-pidsumky-sichnia/>
 22. Місцеве самоврядування як чинник стійкості тилу: аналіт. доп. / [В. Г. Потапенко, В. О. Баранник, Н. В. Бахур та ін.]; за ред. В. Г. Потапенка. Київ : НІСД, 2023. 54 с. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.02>

References

1. Publichne uriaduvannia, prava liudyny i demokratiia: rehionalnyi zriz yevrointehratsii [Public administration, human rights and democracy: regional section of European integration]: monograph; in general ed. M.V. Savchyna Uzhhorod: "Hoverla" publishing house of UzhNU, 2015. 320 p. [in Ukrainian].
2. Starykova, H. (2021) Demokratyzatsiia publichnoho upravlinnia: rehionalnyi aspekt [Democratization of public administration: regional aspect]. *Aspekty publichnoho upravlinnia – Aspects of public administration*. 9, 47-54 [in Ukrainian].
3. Berezhny, V.O. (2014) Napriamy reformuvannia systemy publichnoho upravlinnia v Ukraini [Directions of reforming the system of public administration in Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and the state*, 6, 161-164 [in Ukrainian].
4. Saburova, G.B. (2021) Osnovni napriamy rozvytku systemy publichnoho upravlinnia v Ukraini [The main directions of the development of the public administration system in Ukraine]. *Publichne upravlinnia ta administruvannia v Ukraini –Public management and administration in Ukraine*, 21, 23-27 [in Ukrainian].
5. Nesterenko, K.O., Bogatyreva, M.O. (2019) Reformuvannia publichnoho upravlinnia v Ukraini u konteksti yevrointehratsii [Reforming public administration in Ukraine in the context of European integration]. *Lex Portus*, 6(20), 52-65 [in Ukrainian].

6. Ketcham, R. (2004) *The Idea of Democracy in the Modern Era*. University Press of Kansas [in English].
7. Hobson, Ch. (2015) *The Rise of Democracy: Revolution, War and Transformations in International Politics since 1776*. Edinburgh: Edinburgh University Press. 265 p. [in English].
8. Bezena, I.M. (2019) Demokratyzatsiia publicznego upravlinnia ta informatsiino-mediyni rozvytok kompetentnosti yoho posadovtsiv [Democratization of public administration and information and media development of competencies of its officials]. *Derzhava ta rehiony – State and regions*, 3 (67), 27-32 [in Ukrainian].
9. Democracy. Retrieved from: <https://www.coe.int/en/web/compass/democracy> [in English].
10. Krivokapić, N., Gora, C. (2019) Democracy in the modern age. *Political Science, Sociology*. Retrieved from: <https://www.semanticscholar.org/paper/DEMOCRACY-IN-THE-MODERN-AGE-Krivokapic-Udk/0dbb9fc85b40c8786fce39331d0fdeb2053c96af> [in English].
11. Tang, R., Tang, Sh. (2018) Democracy's Unique Advantage in Promoting Economic Growth: Quantitative Evidence for a New Institutional Theory. *KYKLOS*, 4, 642–666 [in English].
12. Smirnov, P. (2014) Future Of Democracy In The Modern World. *Conference: XVIII ISA World Congress of Sociology* [in English].
13. Ankersmit, F. (2002) *Political Representation*. Stanford University Press, 266 [in English].
14. Bulmer, E. (2017) *Local democracy*. International IDEA Constitution-Building Primer Local democracy. Stockholm: International IDEA [in English].
15. Democracy at the local level (2008) *The international idea handbook on participation, representation, conflict management and governance*. International IDEA Handbook Series 4.2001 [in English].
16. Pankratova, V. (2022) Local democracy: theoretical and legal characteristics. *Reality of Politics*. 20, 99-108. DOI: <https://doi.org/10.15804/rop2022207> [in English].
17. Trachuk, P. A. (2017) Mistseve samovriaduvannia u systemi publichnoi vldy Ukrainy [Local self-government in the system of public power of Ukraine]. *Zakarpatski pravovi chytannia – Transcarpathian legal readings*. 1, 176-180 [in Ukrainian].
18. Democracy Index 2022 (2023) *Frontline democracy and the battle for Ukraine*. Economist Intelligence, 84 p. [in English].
19. Government at a Glance 2021. (2022) Retrieved from: https://www.oecd-ilibrary.org/governance/government-at-a-glance-2021_0aa564d3-envc [in English].
20. Reshota, O.A. (2020) Osoblyvosti rozvytku publicznego upravlinnia v Ukraini: suchasni tendentsii ta problem [Peculiarities of the development of public administration in Ukraine: modern trends and problems]. *Derzhavne upravlinnia – State management*. Retrieved from: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/39.pdf [in Ukrainian].
21. Mistseve samovriaduvannia ta reforma detsentralizatsii v umovakh viiny [Local self-government and decentralization reform in war conditions]. Retrieved from: <https://>

uplan.org.ua/analytics/mistseve-samovriaduvannia-ta-reforma-detsentralizatsii-v-umovakh-viiny-pidsumky-sichnia/ [in Ukrainian].

22. Mistseve samovriaduvannia yak chynnyk stiiikosti tylu [Local self-government as a factor in the stability of the rear]: analit. dop. V. H. Potapenko, V. O. Barannyk, N. V. Bakhur ta in.; za red. V. H. Potapenka. Kyiv: NISD, 2023, 54. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.02> [in Ukrainian].

Статтю отримано 05 лютого 2023 р.

Article received February 5, 2023.